

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUS

Helsingin hallinto-oikeus, kirjaamo
Radanrakentajantie 5
00520 HELSINKI
helsinki.hao@oikeus.fi

ASIA:

Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen koskien Espoon ympäristölautakunnan 24.1.2019 tekemää päätöstä purkaa hakemuksesta Espoon Högnäsissä Laulutiellä sijaitsevan luonnonmuistomerkin, ns. Koivurannan tammen rauhoitus. [liite 1, 5882-2017-16 Päätös Ympäristölautakunta 24.01 813080_433134_0]

Espoon ympäristöyhdistykselle on lähetetty päätös tiedoksi 30.1.2019 päivätyllä sähköpostilla.

Espoon ympäristöyhdistys pyytää saada mahdollisuuden tarvittaessa täydentää valitusta ja sen liitteitä käsittelyn kestäessä.

VALITTAJA:

Espoon ympäristöyhdistys ry
Villa Apteekki, Pappilantie 5, 02770 Espoo

Puh. 040 507 2004
espoo@sll.fi

VAATIMUKSET:

1. Vaaditaan Helsingin hallinto-oikeutta kunnioittavimmin kumoamaan kyseessä oleva Espoon ympäristölautakunnan päätös luonnonmuistomerkin rauhoituksen lakkauttamisesta LSL 28§ vastaisena.

Lisäksi pyydetään Helsingin hallinto-oikeutta:

2. Kieltämään kaikkinaiset luonnonmuistomerkkiin ja sen rauhoituspiiriin kohdistuvat rauhoituspäätöksen vastaiset toimenpiteet asian ollessa vireillä.

3. Tutkimaan, onko Espoon ympäristölautakunnan päätöksenteko täyttänyt lainsäädännön vaatimukset viranomaisen toiminnasta ja ollut hyvän hallintotavan mukaista.

1. ASIAN TAUSTASTA

Alla on esitetty Espoon ympäristöyhdistyksen tiedossa olevaa asian taustaa [lähdedokumentit hakasulkeissa]. Alleviivaukset valittajan, liittyen olennaisiin seikkoihin joihin valituksen perusteluissa viitataan.

1.1 Rauhoitus luonnonmuistomerkiksi 1987

Maanomistajat Aili Lahtinen ja Toivo Nurminen (2 kiinteistöä) olivat hakeneet vuonna 1987 Uudenmaan lääninhallitukselta kiinteistöjensä rajalla sijaitsevan vanhan tammen rauhoittamista luonnonmuistomerkkinä. Uudenmaan lääninhallitus antoi rauhoituspäätöksen 20.4.1988 ympäristöministeriön ja Espoon kaupunginhallituksen antamien puoltavien lausuntojen pohjalta. Perusteluna päätökselle oli silloisen luonnonsuojelulain 6 § tarkoittama merkitys. Päätöksellä puun ja sen juuriston vahingoittaminen ja kaivaminen oksiston alalla kiellettiin. [liite 2, Koivurannan_tammi_rauhoitus paatos]

1.2 Vaatimus rauhoituksen purkamiseksi 2017

Nykyiset kiinteistönomistajat olivat Espoon kaupungille 7.10.2017 päivättyllä ja kaupungille 21.12.2017 saapuneella hakemuksellaan anoneet rauhoituksen purkua. Vaatimuksen perusteluina he esittivät, että puussa kasvaa lehtiä vain latvaosassa, siitä on katkennut kaksi suurta oksaa ja se on onttona vaarallinen kaatuessaan talon päälle. Hakijoiden mielestä puu on lähes aavemaisen näköinen, menettänyt kauneutensa ja siten rauhoituksen perusteet. Perusteluna esitettiin vielä, että puu ei ole harvinaislaatuinen koska alueella kasvaa paljon tammia. Hakemuksen liitteenä oli naapuruston viheralan yrittäjiltä tilattu lausunto, joka suositteli rauhoituksen purkua ja puun kaatamista välittömästi vaarallisena ihmisille ja rakenteille. [liite 3: Hakemus rauhoituspäätöksen purkamisesta]

1.3 Hakemuksen käsittely Espoon ympäristökeskuksessa

Espoon kaupunki teetti lausunnon kaupungin arboristilla, joka lausunnossaan 13.6.2018 ehdotti puun kunnan ja sijainnin vuoksi puun poistamista. [liite 4, Rauhoituksen purkupäätös luonnonmuistomerkki Högnäs ei julkinen kokouksessa muutettu]

Espoon ympäristökeskus pyysi luonnonsuojelulain edellyttämän lausunnon Uudenmaan ELY-keskukselta. Tutustuttuaan paikan päällä tammeen ja sen lähiympäristöön ELY-keskus totesi

17.8.2018 antamassaan lausunnossa, että elossa olevan tammen suojelulle on yhä luonnonsuojelullisia perusteita eikä se puolla rauhoitus päätöksen lakkauttamista. [liite 5, lausunto ELY luonnonmuistomerkki Högnäs 2018]

”Ympäristökeskus kävi kohteella maastossa 28.8.2018 ja totesi puun kaksi latvaa olevan vielä elinvoimaisia ja lehteviä lahoviasta huolimatta. Ympäristökeskus totesi, että puun olemus on vuoden 2016 aikaisen oksan katkeamisen johdosta keventynyt, mutta haaran katkeamisen yhteydessä puuhun tehdyt sahausjäljet ovat kuitenkin sittemmin voineet edistää lahoetnemistä. Suoraan puun oksiston alapuolella ei sijaitse rakennuksia, jotka olisivat oksan katketessa uhattuina. Tontin omistajan mukaan puun alle kuitenkin pysäköidään autoja ja puun ohi kulkevaa tietä kuljetaan rannan venevalkamaan, joka on alueen kiinteistön omistajien yhteisomistuksessa ja käytössä. Erityisesti autoilla kulkeminen puun juuriston päällä on todennäköisesti oksiston sahausjälkien lisäksi voinut vaikuttaa heikentävästi puun kuntoon. Tähän ei kuitenkaan kiinteistön omistajilla ilmeisesti ole ollut vaihtoehtoa.

Ympäristökeskus lähetti rauhoitus päätöksen purkua hakeneille maanomistajille kuulemiskirjeen 2.10.2018, jossa taustoitettiin lautakunnalle valmisteltavaa päätöstä hakemuksen hylkäämiseksi. Kuulemiskirjeen liitteenä olivat aiheesta annetut lausunnot.

Vastineessaan maanomistajat kertovat olevansa pöyristyneitä ELY-keskuksen lausunnosta, kun samanaikaisesti puun kaatamista on esittänyt kaksi arboristia. Hakijat toteavat myös olettavansa, että kaupunki on vastuussa mahdollisista henkilö- ja aineellisista vahingoista ja haluavat tähän vahvistuksen.

Ympäristökeskus lähetti 19.11.2018 kuulemiskirjeet myös muille Laulutien varren kiinteistöjen omistajille ja tiloille 3:21, 3:23-3:31 yhteiseksi erotetun venevalkaman omistajille, joilla on käyttöoikeus tammen ohitse kiinteistöjen Tuulela (3:29) ja Koivuranta (3:28) rajan myötäisesti venevalkamaan johtavaan tiealueeseen. Kuulemiskirjeen liitteenä olivat maanomistajan hakemus, ELY-keskuksen ja kaupungin arboristin lausunto.

Ympäristökeskus sai kuulemiseen yhteensä neljä vastinetta, joissa kaikissa kiinteistöjen omistajat puolsivat tammen kaatamista. Perusteluiksi esitettiin, että tammi koetaan vaaralliseksi ympäristölle. Tammi sijaitsee tiealueen keskellä, minkä vuoksi tieyhteyttä ei ole voitu jatkaa leveänä venevalkamaan asti. Leveämpi yksityistie päättyy nyt Koivurannan ja Tuulelan tiloille johtavien pihaporttien kohdalle, josta se jatkuu Tammen ohitse kapeampana. Tällä hetkellä kulkuyhteys kulkee tammen pohjoispuolelta sen latvuksen alitse.

Ympäristökeskus kävi kohteella maastossa vielä uudestaan joulukuussa 2018 yhdessä kaupungin arboristin kanssa. Maastokäynnillä arvioitiin, onko tammen runkoa mahdollista tukea tai sen latvusta hoitokeinoin keventää. Maastokäynnin pohjalta kaupungin arboristi arvioi, että puun runkoa on mahdollista tukea ja näin vähentää rungon jännitettä. Lisäksi latvusta on mahdollista keventää katkaisemalla uloimpia oksia. [liite 4: Rauhoituksen purkupäätös luonnonmuistomerkki Högnäs ei julkinen kokouksessa muutettu]

1.4 Käsittely Espoon ympäristölautakunnassa

Kokous 15.11.2019, §100

Esityslistaa ei ole saatavilla, mutta siinä Espoon ympäristökeskus esitti käsityksemme mukaan hakemusta hylättäväksi. [www.espoo.fi]

Pöytäkirja:

-Päätösehdotus:

Esittelijä poisti asian esityslistalta.

Kokous 24.1.2019, §9

Päätös:

-Päätösehdotus:

Ympäristöjohtaja Tarja Söderman

Ympäristölautakunta päättää hylätä liitteen mukaisesti Högnäsissä sijaitsevan luonnonmuistomerkin rauhoituksen purkihakemuksen.

-Selostus:

Kiinteistöjen omistajat hakevat luonnonmuistomerkkinä rauhoitetun tammen rauhoituksen purkua sen huonokuntoisuuden ja maisemallisten syiden vuoksi. Tammen kolmesta latvasta kaksi on yhä pystyssä ja lehteviä, mutta tyvellä esiintyy runkolahoa. Puun kunnosta on annettu kaksi arboristien lausuntoa, joiden mukaan huonokuntoinen puu tulisi kaataa. ELY-keskus ei puolla purkupäätöstä, sillä elävällä puulla on yhä luonnonsuojelullista arvoa.

Rauhoitusta ei voi purkaa, sillä puun ollessa elossa, rauhoitukselle on edelleen luonnonsuojelulliset perusteet eikä rauhoituspäätöksen purkamiseksi ole esitetty mitään sellaista yleisen edun kannalta merkittävää hanketta tai suunnitelmaa, jonka vuoksi rauhoitus tulisi lakkauttaa.

-Käsittely:

Isto Havu ehdotti Ari Paukun ja Seppo Salon kannattamana, että rauhoitus puretaan. Havu ehdotti päätökseksi:

”Espoon ympäristölautakunta päättää hyväksyä purkihakemuksen. Rauhoitukselle ei ole enää edellytyksiä puun huonon kunnan ja arboristien lausunnon perusteella. Puu ei edusta harvinaista lajia tai lajillensa tyypillisiä tai maisemallisia kauneusarvoja.”

Marika Visakova ja Mari Rummukainen ilmoitti vastustavansa Havun muutosehdotusta.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että on tehty esittelijän esityksestä poikkeava ehdotus, jonka johdosta on äänestettävä. Äänestyksessä ne, jotka kannattavat esittelijän ehdotusta, äänestävät ”jaa” ja ne, jotka kannattavat Havun ehdotusta äänestävät ”ei”.

Äänestyksessä ympäristölautakunta seitsemällä äänellä kuutta ääntä vastaan hyväksyi Havun ehdotuksen. Äänestyslista on pöytäkirjan liitteenä.

Puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko liitteessä ”Ympäristölautakunnan ratkaisu ja perustelut” - otsikon alla oleva teksti korvata Havun muutosehdotuksella. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi ympäristölautakunnan hyväksyneen sen. Muutos on huomioitu pöytäkirjan liitteessä.

-Päätös:

Ympäristölautakunta: Espoon ympäristölautakunta päättää hyväksyä purkuhakemuksen.

Rauhoitukselle ei ole enää edellytyksiä puun huonon kunnon ja arboristien lausunnon perusteella. Puu ei edusta harvinaista lajia tai lajillensa tyypillisiä tai maisemallisia kauneusarvoja. [liite 1: 5882-2017-16 Päätös Ympäristölautakunta 24.01 813080_433134_0]

2 VALITUKSEN PERUSTELUT

Valituksenalainen päätös on Uudenmaan ELY-keskuksen ja Espoon ympäristökeskuksen näkemyksen sekä ja luonnonsuojelulain vastainen.

Luonnonsuojelulain 28 § mukaisessa lausunnossaan 17.8.2018 Uudenmaan ELY-keskus on esittänyt kantanaan, että elossa olevan tammen suojelulle on yhä luonnonsuojelullisia perusteita eikä se puolla rauhoituspäätöksen lakkauttamista.

Espoon ympäristölautakunnan (jatkossa ”lautakunta”) esittämin perustein ei ole ollut mahdollista lakkauttaa LSL 28§ mukaisesti luonnonmuistomerkin rauhoitusta, sillä rauhoituksen perusteet eivät ole poistuneet.

Rauhoituksen voimassa pysyttämiseksi on lukuisia nykyisen sekä 1987 tapahtuneen rauhoituksen aikaisen luonnonsuojelulain mukaisia perusteita.

Lisäksi sekä rauhoituksen purkuhakemuksessa että -päätöksessä esitetyt, sinänsä kumoamisen perusteluksi kelpaamattomat oletukset ja väitteet esimerkiksi turvallisuusriskiin liittyen ovat monella tapaa virheellisiä ja paikkansa pitämättömiä.

Olennaista on myös asiakirjoista ilmi käyvä rauhoituspäätöksen edellyttämän luonnonmuistomerkin koskemattomuuden loukkaaminen ja vaatimuksen ristiriitaisuus rauhoituksen purkamispäätöksen perusteluihin nähden.

Nämä seikat käsitellään yksityiskohtaisissa perusteluissa, joissa jatkossa kyseessä olevaa luonnonmuistomerkkiä kutsutaan ”Kr. tammeksi” (Koivurannan tammi).

2.1 Yksityiskohtaiset perustelut

Vuoden 1987 jälkeen tietämys ikitammien luonnonsuojelullisesta arvosta on lisääntynyt huomattavasti, mm. myös Högnäsissä, alle 200 m päässä Kr. tammesta sijaitsevan ns. Leinon tammen tapauksen yhteydessä. Siinäkin oli kysymys rauhoituksen purkamisesta samoin perustein kuin nyt ja sitä käsiteltiin kahteen eri otteeseen vuosina 2004-2009 Helsingin hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa (HaO 25.2.2005-05/0130/5, KHO 6.2.2006-899 ja 958/1/05, HaO 26.10.2007-07/1625/5 ja KHO 23.2.2009-3427/1/07). Molemmilla kerroilla KHO pysytti rauhoituksen voimassa.

Viimeistä ratkaisuaan KHO 23.2.2009-3427/1/07 KHO perustelee uhanalaisten lajien esiintymispaikan suojelun ohella mm näin:

”Luonnonsuojelulain 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua Leinon tammen rauhoituksen lakkauttamista koskevan asian ratkaisu riippuu siitä, onko tammella yhä, huolimatta sen huonokuntoisuudesta ja kaatumisriskistä, sellaista saman lain 23 §:ssä tarkoitettua tieteellistä arvoa tai muuta vastaavaa syytä, että rauhoitukselle on edelleen perusteita.”

Sekä: ”Harkinnassa ei tammen huonokuntoisuudella ole sellaisenaan merkitystä.”

Em. KHO päätöksiä on pidettävä merkittävänä ennakkotapauksina käsillä olevan asian kannalta, ja myös Leinon tammen oikeuskäsittelyiden yhteydessä annetut Suomen ja Viron arvostetuimpien alan asiantuntijoiden lausunnot, viranomaislausunnot ja muut liitteet soveltuvat tapausten samankaltaisuuden takia suurimmalta osin käsillä olevaan tapaukseen. Niihin viitataan relevantein osin valituksen yksityiskohtaisen perustelun eri kohdissa.

2.1.1 Rauhoituksen perusteet eivät ole poistuneet vaan lisääntyneet

Kr. tammen vuonna 1987 tapahtuneen rauhoituksen perusteena on silloisessa luonnonsuojelulain 6 § säädetty rauhoituksen kohteen merkitys sen erikoisuuden tai tieteen kannalta. Vastaavia perusteita luonnonmuistomerkin rauhoitukselle nykyisen lain 23 § mukaan voi olla kauneus, harvinaisuus, maisemallisen merkitys, tieteellinen arvo tai muu vastaava syy sitä erityisesti suojella.

Ympäristölautakunnan päätös kuului: ”Rauhoitukselle ei ole enää edellytyksiä puun huonon kunnon ja arboristien lausunnon (puu on vaarallinen sijaintinsa johdosta)

perusteella. Puu ei edusta harvinaista lajia tai lajillensa tyypillisiä tai maisemallisia kauneusarvoja.”

Luonnonsuojelulain 28 § mukaan rauhoitus voidaan purkaa ainoastaan, mikäli edellä mainitut perusteet ovat poistuneet tai mikäli se estää yleisen edun kannalta merkittävän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen. Mikään muu syy kuten väitetty ”huono kunto” tai ”turvallisuusriski” ei siten voi oikeuttaa purkamista.

=> Päätös oli KHO ennakkopäätöksen linjaa noudattavien ELY-keskuksen ja Espoon ympäristökeskuksen kantojen ja luonnonsuojelulain vastainen. Siinä esitetyt väitteet ovat virheellisiä eivätkä voi poistaa rauhoituksen poikkeuksellisen vahvoja perusteita, kuten jatkossa yksityiskohtaisesti osoitetaan.

2.1.2 Kr. tammen arvo harvinaisuutensa ja erikoisuutensa johdosta

Lautakunta on osoittanut täydellistä tietämättömyyttä arvioidessaan Kr. tammen harvinaisuutta tai lajille tyypillisiä kauneusarvoja sen edustaman kasvilajin perusteella. Rauhoituksen perusteena ei tietenkään ole kasvitieteellinen laji, vaan lajiin kuuluvan yksilön poikkeuksellisuus lajin edustajana ja luontokappaleena.

Näin ollen on selvää, että luonnonmuistomerkin ”kauneusarvoa” voidaan arvioida, ei tammien, vaan ainoastaan sen viiteryhmän, ikivanhojen jättitammien tyypilliset piirteet tuntien, mikä ymmärrys lautakunnalta ja sen päätöksessään viittaamilta lausunnonantajilta valitettavasti täysin puuttuu. Niihin kuuluu aivan olennaisena erityisarvona juuri Kr. tammen ikitammena edustama tietty rujous, kuten ajan saatossa romahtavat oksat ja näkyvä ontous. Siten ne ovat nimenomaisia lain tarkoittamia rauhoituksen, eivätkä missään nimessä sen purkamisen perusteita. Tämä käy ilmi yksiselitteisesti Leinon tammien oikeuskäsittelyn aikaisista alan huippuasiantuntijoiden lausunnoista (Kiuru, Karhu, Relve). [Liite 6, asiantuntijalausunnat tammitutkijat]

Kr. tammi on arviolta yli 400 vuotta vanha ja rinnan ympärökseltään yli 4,5 m. Rinnan ympärökseltään yli 4 jättitammia ei ole suomen parhaiden suurten puiden asiantuntijoiden, Dendrologian seuran Suurimmat puut-päivitystyöryhmän jäsenten (tekemien tuoreiden mittausten mukaan Suomessa kuin 54 kpl, kun vertailun vuoksi Ruotsissa niitä on arvioitu olevan yli 14 000 kpl. [liite 7, Dendrologian seuran julkaisuja, Sorbifolia 4-2018, Kiuru & al.] Siten nämä ikitammet, joita Kr. tammi edustaa, ovat kirjaimellisesti Suomen harvinaisimpia eläviä olentoja.

=> Edellä esitetyn mukaisesti lautakunnan asiantuntemattomat perustelut harvinaisuuden ja kauneuden puuttumisen osalta ovat täysin virheellisiä eivätkä ole voineet perustella rauhoituksen purkamista.

2.1.3 Kr. tammien kunto ei ole huono vaan normaali ja suojeluarvoa vahvistava

Tammen kunto ei ole huono sen lahouden perusteella, vaan se on täysin normaali tila Kr. tammen kaltaiselle ikitammelle ja se lisää sen suojeluarvoa tämän ryhmän tyypillisenä edustajana. Virhetulkinta johtuu kiinteistönomistajien ja käytettyjen arvion antajien asiantuntemattomuudesta erikoisosaamista vaativien ikitammien suhteen, jonka lautakunta on päätöksensä perusteeksi kriittikittömästi omaksunut.

Rikkikäävän aiheuttaman täydellisen onttolahouden kuulumisen jättitammien normaaliin elämäntilanteeseen ja sen ettei se osoita sinänsä huonoa kuntoa, vahvistavat valituksen liitteiden asiantuntijalausunnot yksiselitteisesti. Olennainen elinvoimaisuuden tunnusmerkki asiantuntijoiden mukaan on myös puun elinvoimaa osoittava lehtevyys, kuorikerroksen eheys ja kyky kylestä eli parantaa haavat, joka on selvästi nähtävissä Kr. tammen revenneiden haarojen osalta. [Liite 6, asiantuntijalausunnot tammitutkijat]

Em. lausunnoista ja lisäksi aihetta käsittelevistä tutkimuksista [liite 8, tieteellisiä artikkeleita onttopuiden kestävydestä] käy ilmi myös, ettei tällainen lahous myöskään käytännössä heikennä runkomaisen tammen kestävyttä elävän pintakerroksen, jollainen Kr. tammen jäljellä olevalla päärungolla on vahvana, riittäessä hyvin pitämään sen pystyssä kovimmissakin myrskyissä. On huomattava, että tammen revenneet haarat olivat sivurunkoja ja jäljelle jäänyt päärunko on em. perustein hyvin kestävä.

Kiistaton tuore käytännön todiste puun vahvuudesta onkin ilmatieteen laitoksen mukaan erittäin kova tammikuun 2019 Aapeli-talvimyrsky, jonka Kr. tammi (kuten kaikki muutkin Högnäsin ikitammet) kesti täysin ongelmitta.

Olennaista on myös, että huonoksi kunnoksi virheellisesti tulkittu lahous pelkästään lisää suojeluarvoa myös luonnon monimuotoisuuden edellytyksenä (ks. kohta 2.1.4).

=> Edellä esitetyn mukaisesti lautakunnan asiantuntemattomat perustelut puun huonon kunnan osalta ovat täysin virheellisiä eivätkä ole voineet perustella rauhoituksen purkamista.

2.1.4 Vanhojen onttotammien merkitys monimuotoisuudelle ja uhanalaislajistolle

Leinon tammen tapauksen yhteydessä tutkittiin ko. onttotammessa elävää lajistoa. Siltä löydettiin lukuisia uhanalaisia lajeja sekä erityisesti suojeltavia lajeja, joista valituksen liitteinä on alaan erikoistuneiden tutkijoiden (Siitonen, Mattila, Kotiranta, Pykälä) lausunnot. [liite 9, asiantuntijalausunnot kovakuoriaiset, sienet], [liite 10, asiantuntijalausunto jäkälät]

Edellä mainittujen lausuntojen lisäksi myös tammiasiantuntijoiden lausunnot ja Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunnot toteavat onttotammien korvaamattomuuden ja suojelutarpeen luonnon monimuotoisuuden kannalta ja toteavat niissä potentiaalisesti elävän uhanalaislajiston ainutlaatuisuuden ja merkityksen [Liite 6, asiantuntijalausunnot tammitutkijat] [Liite 11 Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunto30-11-2005].

Em. lausunnossaan KHO:lle, jossa Ympäristökeskus lausui, että Leinon tammen rauhoitusta ei tule lakkauttaa, se myös toteaa: ”Suomessa on hyvin vähän vanhoja tammia, ja Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että vanhojen tammien eliölajiston monimuotoisuuden säilyttämiseksi kaikki vanhat tammet ovat erityisen arvokkaita”.

Espyy kiinnittää huomiota siihen, että Kr. tammen lajisto on tutkimatta. Se sijaitsee Leinon tammen välittömässä läheisyydessä, on sen kanssa saman ikäinen, rungoltaan saman kokoinen ja samalla tavalla laho. On pidettävä erittäin todennäköisenä, että siinä elää vastaavanlainen uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien lajien monimuotoisuus. On aiheellista todeta, että ilman Espoon ympäristöyhdistyksen valituksensa yhteydessä pyytämiä tutkimuksia olisi Leinon tammenkin esiintymispaikat laittomasti hävitetty. Siten myös Kr. tammea on varovaisuusperiaatteen mukaan välttämätöntä suojella myös em. lajin potentiaalisena, vaikkakin jo itsessäänkin äärimmäisen suojelunarvoisena esiintymispaikkana.

Lisäksi tammi sijaitsee tehtyjen useiden lepakkokartoitusten mukaan Högnäsin merkittävimmällä lepakkoalueella, jolla kartoitukset toteavat suurella todennäköisyydellä sijaitsevan Luontodirektiivin tiukasti suojeltujen lajien lisääntymiskolonioita. Onttotammet ovat lajien erittäin potentiaalisia, lain suojelemissa päiväpiiloja.

=> Edellä esitetty on yksi tärkeimpiä LSL 23 § tarkoittamia suojelun perusteita, sillä tällaisena elinympäristönä se on paitsi luonnonsuojelun näkökulmasta korvamaton, niin myös äärimmäisen harvinainen ja omaa suurta tieteellistä arvoa.

2.1.5 Högnäsin Tammien huomattava kulttuuri- ja luonnonhistoriallinen merkitys

Kr. tammi sijaitsee Uudenmaan maakuntakaavan kulttuurihistoriallisesti merkittävällä Bodomjärven alueella. Sen ikitammet ovat Espoon suurimpia ja vanhimpia, ns. rantatammia, jotka ilmentävät ennen Bodom-järven vedenlaskua sijainnutta rantaviivaa. Yhdelläkään muulla alueella Espoossa ei ole näin mittavaa luontaisesti syntyneiden tammien esiintymää. Högnäsin kaikilla tammilla on siten aivan ainutlaatuinen, jopa valtakunnallinen luonnonhistoriallinen merkitys ja niiden säilyttäminen yhdessä Högnäsin nuorempien suurten tammien kanssa on välttämätöntä jatkumon säilyttämiseksi alueella.

Toisin kuin maanomistajat ja ympäristölautakunta antavat ymmärtää, Kr. tammi ei ole maisemallisesti ja asukkaille negatiivinen asia. Suuren yleisön ja useiden paikallisten asukkaiden silmissä ikitammet ovat luontaisine piirteineen ihailun kohteita ja niillä on tavattoman suuri maisemallinen merkitys.

Ne ovat myös lähtökohtaisesti kaikkien alueen kiinteistöjen, muidenkin kuin omistajiensa kiinteistön, arvoa nostavia, sillä vanhat tammet yhdistetään arvokkaihin historiallisiin alueisiin, mikä on yleisesti nähtävissä esimerkiksi kiinteistönvälittäjien mainoksissa.

Ikitammia onkin pidettävä, kuten Espoon ympäristölautakunnan edustaja Kr. tammesta Helsingin sanomille totesi, kansallisaarteina. Siksi ei ole hyväksyttävää, että yksittäisen kiinteistönomistajan subjektiivinen arvio oikeuttaisi niiden lainvastaisen hävittämisen.

2.1.6 Turvallisuusriskin väärinkäyttö moitittavana viranomaistoimintana

Päätöksen perusteluihin liittyy sen sanamuodon *”Rauhoitukselle ei ole enää edellytyksiä puun huonon kunnon ja arboristien lausunnon perusteella”* johdosta selkeä viittaus puun aiheuttamaan turvallisuusriskiin, joka oli myös rauhoituksen purkuhakemuksen tärkein peruste.

Vaikka kuviteltu turvallisuusriski ei olekaan LSL 28 § mukainen peruste rauhoituksen purkamiselle, asia ansaitsee kuitenkin huomiota koska se johtaisi ilman valituksia laittomaan luonnonmuistomerkin ja suojellun lajiston tuhoamiseen kunnan viranomaisten toimesta. Tätä osoittavat sekä Leinon että Kr. tammen tapaukset.

Espoon ympäristöyhdistyksen näkemyksen mukaan viranomaiselta tulee edellyttää paitsi kulloisenkin lainkohdan noudattamista, myös laadukasta ja parhaaseen tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Se tarkoittaa tieteeseen, ei mielikuviin, taikauskoon ja oletuksiin pohjautuvaa päätöksentekoa, riskinarviointia. Valittaja haluaa painottaa, että vaikka kiinteistönomistajat ja puunhoitajat sekoittavat ymmärtämättömyyttään tai tarkoituksella mikä olennainen ja valtava ero on sillä, että tietty puu voi kaatua (kaikki puut kaatuvat joskus) ja sillä että siitä seuraisi jotain vakavaa, ei päätöksentekijän tule sallia asettaa mielikuvaa vaarasta tosiasioiden edelle.

Kaikessa riskinarvioinnissa on tilastollisella tiedon hyödyntämisellä suuri merkitys. Riskinarviointi on jokapäiväistä, normeissa tarkoin määriteltyä toimintaa modernissa sivistyneessä yhteiskunnassa, jossa mm. kaikki hankkeet edellyttävät sitä. Saman tulisi voida olettaa koskevan myös kunnallista päätöksentekoa silloin kun väite turvallisuusriskistä on esitetty, mutta edelleen, kuten jo Leinon tammen kohdalla, Espoon ympäristölautakunta laiminlyö sen täysin.

Riskin määrittelemiseksi tulee aina ensin tunnistaa skenaario, jonka riskiä arvioidaan (esim. tietty puu kaatuu myrskyllä ja sen alla on juuri sillä hetkellä ihminen). Sen jälkeen riski määritellään yksinkertaisesti matemaattisesti tuon tapahtuman seurauksen ja todennäköisyyden tulona. Jos jompikumpi on olemattoman pieni eli käytännössä nolla, on myös riski nolla eikä vaadi toimenpiteitä. Jommankumman kasvaessa myös tulo ja sitä myötä riskinhallintatoimenpiteiden tarve kasvaa. Seuraavassa yksinkertainen riskitarkastelu Rk. tammen kaatumisen osalta.

a) *Skenaarioiden* tarkastelu puun myrskyssä kaatumisen osalta:

Ympäristökeskuksen katselmuksen mukaan suurten oksien alla ei ole rakennuksia ja rauhoitussääntöjen mukaan autolla ei saa ajaa eikä niitä pysäköidä juuristoalueella.

=> Mahdolliseksi onnettomuusskenaarioksi jää ainoastaan, että puu kaatuu myrskyllä ja sen alla on juuri sillä hetkellä ihminen.

b) *Seuraus* on potentiaalisesti vakava eli ihminen voi kuolla.

c) Todennäköisyys muodostuu niiden seikkojen yhdistetystä todennäköisyydestä, jotka vaaditaan seurauksen toteutumiseen. Siten:

Aapeli-myrskyä, jonka tammi kesti, kovempia myrskyjä sattuu tietyllä paikalla harvemmin kuin kerran 5 vuodessa ja yleensä talvella. Kyseessä on asemakaavoittamaton ja asumaton vanha kesämökkialue. Tiellä on yksityisalue -merkintä ja se päättyy ennen Kr. tammea. Kulkuoikeus venevalkamaan on alueen n. 10 kiinteistöllä, joilla ei ole pysyvää asutusta. Niistä suuri osa on kesälläkin lähes käyttämättöminä, talvella käytännössä kaikki ja kahdella on myös oma ranta. Venevalkama on hoitamaton, siellä ei ole havaittavissa käytössä olevia veneitä eikä uimalaituria eli se on äärimmäisen vähällä käytöllä. Sinne ei siis kulje ihmisiä juuri koskaan edes kesällä saati talvella. On perusteltua olettaa, että huonolla säällä kovan myrskyn sattuessa sen alta kuljetaan vielä vähemmän eli ei lankaan. Kun kiinteistön omistajat olettavat, että puu on hengenvaarallinen ei heillä ole mitään syytä oleskella sen alla ainakaan myrskyllä.

Edellä olevan pohjalta on täysin ymmärrettävää kaikille, että todennäköisyys sille, että ihminen on puun alla juuri silloin kun se kovalla myrskyllä kaatuu, on käytännössä nolla.

=> Vaikka mahdollinen seuraus olisi vakava, on sen toteutuminen käytännössä mahdoton ja riskiä ei käytännössä ole. Mitätönkin riski voitaisiin haluttaessa hallita lievin toimin kuten varoituskyltein. Espoon ympäristöyhdistys ehdottaa niiden asettamista ja rauhoitetun juuristoalueen rajaamista sekä kiinteistönomistajan huolen että rauhoituksen lainsuojan takaamiseksi paremmin jatkossa.

Myös puhdas laajaan aineistoon pohjautuva tilastollinen tarkastelu osoittaa, että perustelu puun turvallisuusriskistä on täysin vailla pohjaa, kuten Suomen jättitammet parhaiten tuntevan Heikki Kiurun ja myrskytuhoja pitkän työuransa aikana tilastoineen ilmatieteen laitoksen emeritustutkijan FT Reijo Solantien lausunnoista yksiselitteisesti käy ilmi. [Liite 6, asiantuntijalausunnat tammitutkijat] [liite 12, asiantuntijalausunto myrskytuhot]

=> Riskiä voidaan arvioida matemaattisesti tai tilastollisesti mutta se on aina tehtävä, jos lakiin perustuvaa päätöstä perustellaan vaaraoletuksella. Tämän tarkastelun tulee perustua parhaaseen asiantuntemukseen ja tilastoihin. Koska valituksenalainen päätös laiminlyö kaiken tarkastelun, sitä tulee pitää moitittavana ja sen perusteluita joka

tapauksessa epärelevantteina LSL 28 § kannalta. Päätöksenteossa esille tuodut seikat osoittavatkin rauhoittamisen purun sijaan tarvetta rauhoituksen turvaamiseksi mm. tietoiselta laittomalta autoliikenteeltä rauhoituspäätöksen suojan edellyttämin merkinnöin ja rajauksin.

2.1.7 Kunnallispolitiikan vaikutus päätöksentekoon LSL alaisessa asiassa ja sen moitittavuus

Valittajalla on syytä epäillä, että tehty päätös ei noudata hyvää hallintotapaa ja että päätöksentekijät ovat antaneet poliittisten päämäärien sekä sovellettavaan lakiin kuulumattomien seikkojen vaikuttaa päätöksentekoonsa. Tätä osoittaa mm. erään päätöksentekoon osallistuneen lautakunnan jäsenen Helsingin sanomille antama haastattelu, jossa hän toteaa: *"Luottamushenkilönä mielestäni asukkaiden kokema haitta oli myös tärkeä ottaa huomioon päätöksessä, vaikka tätä ei voitu perusteluissa mainita, kun se ei ole ympäristöasia."* [HS Verkkolehti <https://www.hs.fi/kaupunki/espoo/art-2000005977946.html>].

Espoon ympäristöyhdistys huomauttaa myös, että päätöspöytäkirjanliitteenä on dokumentti "Rauhoituksenpurku luonnonmuistomerkki Högnäs julkinen kokouksessa muutettu", [liite 4, Rauhoituksen purkupäätös luonnonmuistomerkki Högnäs ei julkinen kokouksessa muutettu] joka koskee valituksenalaisen päätöksen lausetta:

"Puheenjohtaja tiedusteli, voidaanko liitteessä "Ympäristölautakunnan ratkaisu ja perustelut" -otsikon alla oleva teksti korvata Havun muutosehdotuksella. Koska ehdotusta ei vastustettu, puheenjohtaja totesi ympäristölautakunnan hyväksyneen sen. Muutos on huomioitu pöytäkirjan liitteessä."

=> Valittaja toteaa, että missään ei ole osallisille enää saatavilla alkuperäistä tekstiä, joka on näin korvattu tai ainakaan se ei ole helposti löydettävissä julkisesta aineistosta.

LISÄTIEDOT

Veikko Solantie, hallituksen jäsen, Espoon ympäristöyhdistys, puh. 050 496 2470

veikko.solantie@kolumbus.fi

ALLEKIRJOITUKSET

Espoossa 26.2.2019

Espoon ympäristöyhdistyksen puolesta,

Maria Sirviö
varapuheenjohtaja

Anni Simola
taloudenhoitaja

LIITTEET 1-12

Liite 1: 5882-2017-16 Päätös Ympäristölautakunta 24.01 813080_433134_0

Liite 2: Koivurannan_tammi_rauhoitus paatos

Liite 3: Hakemus rauhoituspäätöksen purkamisesta

Liite 4: Rauhoituksenpurku luonnonmuistomerkki Högnäs ei julkinen kokouksessa muutettu

Liite 5: lausunto ELY luonnonmuistomerkki Högnäs 2018

Liite 6: asiantuntijalausunnot tammitutkijat

Liite 7: Dendrologian seuran julkaisuja, Sorbifolia 4-2018, Kiuru & al.

Liite 8: tieteellisiä artikkeleita ontopuiden kestävyydestä

Liite 9: asiantuntijalausunnot kovakuoriaiset, sienet

Liite 10: asiantuntijalausunnot jäkälät

Liite 11: Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunto30-11-2005

Liite 12: asiantuntijalausunto myrskytuhot